

SPORAZUMEVANJE

Več kot dve leti je, odkar se je v jugoslovanski emigraciji začelo konkretneje razpravljati, kako bi bilo potrebno postaviti demokratično, za meno komunističnemu Titu. Četudi se je popisalo mnogo papirja in smo čuli več predlogov, vendar stvarno danes stojimo tam kot pred leti. Ne rečemo, da je bila polemika brez smisla; vendar pravega rezultata ni rodila. Ker je sporazum med emigrantskimi Srbi in Hrvati ključ do te demokratične zamene, zato v tej točki nekaj ne ustreza. Kljub različnim in številnim pozivom Hrvatom, so ti v glavnem doslej ostali ravnodušni. O možnosti sporazumnega nastopa hrvatski prvaki sploh niso javno razpravljali; oglašali so se le drugovrstni mošje.

Gotovo, ta dr. Mačkov molk ne preprečuje, da ne bi tu ali tam prišlo do nekih s-h-s kombinacij. Kot bodo sicer lahko predstavljale akcijske sporazume predvsem vidnejših posameznikov, v nobenem primeru ne bo stvarne demokratične zamene Titu, če pri tekm sporazumnem nastopu ne bo Hrvatske seljaške stranke.

Zdi se nam, da je glavni vzrok hrvatskega nezanimanja, ker predlogi za sporazum politično niso odgovarjali. Predlogi, ki bi utegnili biti aktuelni in uspešni nekje v času med prvo in drugo svetovno vojno, so danes miselno zastareli. Videti je, da prenekateri predlagatelji niso dojeli sprememb, ki so se dogodile po razpadu Jugoslavije. Zakaj sicer pogrevanje jugoslovanskega nacionalizma (s tremi plemeni)? Tudi prva Jugoslavija v političnem pogledu ni zadovoljila njenih narodov; in stalna politična kriza je logično vodila v razpad države. (Res, tudi drugi narodi in države so skozi stoletja prestajali podobne ali hujše krize; toda v 20. stoletju bi se mi od teh narodov in držav vendarle mogli kaj naučiti.) Prav zaradi te polomije je nujno, da dopuščamo razpravo o tem, če narodi skupno zvezo še hočejo. Ali ni vendar drugi dokončni polom nujen, če bo narodom odvzeta možnost, da se izrazijo za ali proti skupni zvezi? Nekateri gledajo na federativno ureditev Jugoslavije kot na nek zgolj upravni problem med več provincami. Toda priobstoju posameznih okrepljenih nacionalizmov izhajajo ta problem iz etnične osnove, ki seveda dosledno terjaja pravice samobitnim narodom.

Ne izključujemo Jugoslavijo. Če nič drugega, jo predpostavljamo kot najlažjo in najhitrejšo mogočo kombinacijo po osvoboditvi, če bo jugoslovanskim narodom iskreno, stvarno in dosledno priznana neodtujljiva pravica, da o svoji usodi odločajo sami. Kot si ne moremo predstavljati srbsko-hrvatske razmejitve brez nekega vsaj razmejitvenega sporazuma med Hrvati in Srbi, tako smo uverjeni, da bi sam poskus okrnjevanja suverene volje tako srbskega kot hrvatskega (in slovenskega) naroda nujno vodil v propast. Kdo si jo želi?

Ugotovili smo že, da ni mogoče primerjati jugoslovanskih emigrantov med prvo svetovno vojno s sedanjimi. Tedaj je šlo za razbijanje države, ki jo niso vodili niti Srbi niti Hrvati niti ne Slovenci. Ne le da nam je bila ta država sovražna, ampak je bilo tudi neprimerno lažje zaznati razpoloženje jugoslovanskih narodov, ki so politiko emigrantov hitro odobrili. Danes pa stojimo vsi - Srbi, Hrvati in Slovenci - obremenjeni z dediščino neuspele lastne države, ki svojih narodov ni zadovoljila, ki demokracije ni izvedla in socialne varnosti ni dala. Težko si zato predstavljamo demokratičnega politika, ki bi po tolikih katastrofalnih porazih upal prevzeti odgovornost za takšno bodočnost, ki bi odrekala narodom osnovne pravice, da se suvereno izjavijo o skupni zvezi. Gotovo "politične usode naroda nikoli ni določala brezlična ljudska masa, temveč poedinci z zdravimi in prepričevalnimi idejami", kot je zapisal dr. Drnovšek. Toda kako naj

ti poedinci zagovarjajo zvezo več narodov, če se postavlja celo vprašanje ali sploh je več narodov in če se tem narodom vnaprej omejuje osnovna pravica? - Pot sporazumevanja bo lažja in izgledi na uspeh bodo večji, če bo več jasnosti in več modrosti v osnovah. Dokler pa je tu odprtih več vrat, smo izpostavljeni prepihu, ki je zdravju škodljiv.

KOROŠKI SLOVENC

Malo je manjkalo, pa bi javnost morala čakati celo leto, da bi zvedela za rezultate avstrijskega ljudskega štetja od 1. junija 1951. Tedaj so na Koroškem popisovali ljudi po njihovem občevelnem jeziku. Nemcev so našteali 428.784, Slovence pa so takole razdelili po občevelnem jeziku: 19.561 nemško-slovenski, 11.218 slovensko-nemški, 11.316 slovenski. Prav gotovo moramo smatrati, da so v zadnjih treh skupinah le Slovenci, ker ni Nemca, ki bi pri ljudskem štetju napovedal slovenščino. Toda tudi ta skupna številka - 42.095 - ni stvarna. Pozimi so v celovški vladni palači izjavili dopisniku "Vorarlberger Nachrichten", da cenijo Slovence na 70.000. Zdi se, da bi 80.000 odgovarjalo številu Slovencev. Samo v velikovškem okraju se je po vradnih podatkih za zgornje tri skupine izjavilo okoli 20.000 ljudi; a prav za ta okraj trdijo koroški Slovenci, da je 80 % slovenski; če samo tam bi torej 32.000 oseb moralo izkazati slovenski občevelni jezik.

Zanimivo je vsekakor, da so se Avstrijci tako pozno in sploh odločili za objavo. Pa ne da bi bilo dr. Figlu na Zapadu nerodno, ko je videl, da je zapadna javnost tudi o tem primeru ljudskega štetja obveščena?

AVSTRIJSKI KRŠČANSKI DEMOKRAT

Štirinajstdnevni vestnik "Christian Democratic News Service", ki ga izdaja Krščanska demokratska zveza srednje Evrope je v D. štev. dne 15.5.t.l. pod rubriko "Krščansko demokratična gibanja in voditelji" priobčil dolg in laskav življenjepis avstrijskega kanclerja dr. Figla. Življenjepis ne omenja njegovih odnosov do druge krščansko demokratske stranke v Avstriji - slovenske Krščanske ljudske stranke, ki ji predseduje dr. Jožko Tischler, niti ni v vestniku kakorkoli omenjeno zapostavljanje koroških Slovencev. Litvanec ali Poljak iz uredniške komisije o tem pač nič ne ve, niti se jim morda ne bi zdelo primerno ali potrebno objavljati. Toda kot posnema mo po brošuri "Christian Democracy in Central Europe" sedi v tej komisiji tudi Slovenec g. Ludovik Puš. G. dr. Krek pa Zvezi predseduje. Ali je morda izrabil svoj položaj, da je pokaral avstrijskega kanclerja zaradi slabega vedenja do Slovencev?

HRVATSKI KOMUNISTI

"Hrvatski glas" iz Kanade, glasilo HSS, rad piše, da je oblast v Jugoslaviji v rokah srbskih in slovenskih komunistov, hrvatski pa so zapostavljeni. Vzrok: Srbi in Slovenci daleč bolj podpirajo režim kot pa Hrvati.

15. aprila je Hrv. glas na uvodniški strani objavil "Jedan interesantan izveštaj o NR Jugoslaviji", po katerem "sedanjo jugosl. kompartijo sestavlja jo po večini Srbi in Slovenci. Med voditelji sta dva Srba, Ranković in Pijade, eden pa je Slovenec, Kardelj. V nižji vrstah partije je ista slika..." Urednik komentira poročilo kot "zelo zanimivo..., zelo poučno. Poučno vsaj za one, ki znajo misliti s svojo glavo."

Mislimo, da o kakem "nacionalnem prepričanju" komunistov ni mogoče resno govoriti. Ne bi razpravljali koliko je slovenskih ministrov, hrvatskih predsednikov in srbskih generalov, če Hrv. glas iz tega ne bi delal načelnega vprašanja in zahajal tudi na slovenski "zelnik". Zato je vreden pouka:

Predsednik Prezidija Nar. skupščine FNRJ je Hrvat - dr. Ivan Ribar. Predsednik zvezne vlade FNRJ je Hrvat - Josip Broz Tito. On je gener. sekretar KPJ, vrh. komandant Jugosl. ljudske armade in edini maršal Jugoslavije. Pomčnik Tita, ministra nar. obrambe je Hrvat - Ivan Gošnjak. Predsednik vrhovne ga vojnega sodišča je Hrvat - Ivan Rukavina. Enako zvezni ministri Dr. Pavle Gregorič, do predkratkim Vicko Krstulović, Maks Bače, Frane Frol. Visoki komandanti so admiral Josip Černi (mornarica), gen. Franjo Pirc (letalstvo), gen. Kosta Nadj (armija), adm. Srečko Manola (gen. štab). Ambasadorji so Fr. Mađen Iveković, Karlo Mrazović, Sime Balen (svetnik ambasade). Hrvat Slavko Ko-

mar je predsednik Narodne omladine Jugoslavije, Djuro Salaj pa predsednik jugosl. sindikatov. Potem je še cela vrsta hrvatskih republ. ministrov kot dr. Vl. Bakarič, Ivan Krajačić, Brkić Zvonko itd. Ambas. Ivo Vejić je Hrvat, Marko Belinić preds. hrv. sindik

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

SKOZI OKNO NAZAJ V TRST

Zadnjič smo poročali o londonski konferenci treh sil. Italijani so dobili večji delež pri upravi zone A Svobodnega tržaškega ozemlja. Predsednik Slov. demokratske zveze v Trstu g. dr. Josip Agnolotto nam je ob tem dogovoru tole izjavil:

"Formalno sporazum ne krši mirovne pogodbe z Italijo; je pa v bistvu nasprotju z njenim duhom. Italijo in zloglasno italijansko birokracijo, ki sta bili pri vratih vrženi z mirovno pogodbo iz Trsta, sta zapadni velesili privlekli skozi okno zopet v Trst. Sporazum je nemoralen, ker preзира dejstvo, da žive v Trstu ne samo Slovenci kot močna številčna manjšina, ampak da je polovica italijanskega tržaškega prebivalstva roti po vratku Italije. Onih par čevirkov, da bo italijanska birokracija uvaževala vero, raso, jezik, ki so jih posuli v sporazum, ima enako vrednost kot vse italijanske obljube, ki se sploh nikoli ne drže.

V sredovolilne kampanje objava sporazuma ni vplivala na ljudstvo toliko porazno, kot je praktično, - porazno ne samo za neodvisnost tržaške uprave, ampak tudi za ugled pred stotinami milijonov Slovanov in drugih narodov, ki onstran zavese upajo na odrešenje ravno z zapada. Je res, da sta politike in morala dva različna pola, ali mednarodne pogodbe so vendar le pogodbe."

KOMUNISTIČNO USTAVNO ČUJO

(Dopis)

Ukinjenje vlade "kot samostojnega izvršnega in upravnega organa" je ena od posebnosti ustavnega zakona, katerega osnutek pripravljajo v Jugoslaviji, da bo predložen skupščini še letos. (KT 93).

Osnutek definira Ljudsko skupščino kot predstavniško telo delovnega ljudstva FLRJ in obenem najvišjega izvrševalca njegovih "pravic" ter vrhovni organ oblasti. Prezidij z okrog 40 člani bo vodil izvršne posle. Preko svojih odborov (za zunanjo, notranjo, socialno politiko itd.) bo nadzoroval organe državne uprave in jim dajal smernice, a naj ne bi vršil neposredno nikakih poslov državne uprave. Za te posle bodo ustanovljeni posebni samostojni organi, državni sekretariati, podsekretariati, direktorji in podobno, katerim na čelo bo Prezidij postavil odgovorne državne uslužbenke s širšimi ali ožjimi pooblastili.

Tako republiške kot zvezna skupščina bi bile dvodomne. Kot drugi dom predvideva osnutek Svet proizvajalcev, novost, ki se je že preje pojavila pri ljudskih odborih (občinah), za katero bi volili poslance višji organi gospodarskih, delavskih organizacij. Ta dom je enakopraven Zveznemu (oziroma Republiškem) svetu, za katerega bi volili poslance o - krajni in mestni ljudski odbori. Vsi poslanci bodo tako izvoljeni posredno, da "bi bili dejansko odgovorni svojim ljudskim odborom... in tudi pravica odpoka bi bila učinkovita" ter da "bi bili dejansko povezani s problemi množice" (kaker piše POROČEVALEC) - toda izbiro bodo namesto "množice" opravili drugi. Tako bodo skupščine "v resnici predstavljale enotnost lokalnih in družbenih skupnosti".

Svet narodom, v katerem so vse republike enako zastopane, je doslej zagotavljal "enakopravnost ljudskih republik" in tega novi osnutek ne bo zavreči. Republiške skupščine naj bi iz svojih vrst v bodoče volile dodatne poslance v Zvezni svet. Ti bi se ob posebnih prilikah izločili iz tega doma in zasedali posebej kot Svet narodov.

Novost v omenjenem osnutku je tudi predsednik republike, ki bi bil izvoljen iz članov Prezidija, kateremu bi tudi predsedoval. Izpolnjeval bi nekako vlogo predsednika republik in ministrskega predsednika obenem ter bil tudi vrhovni komandant oboroženih sil.

Ta osnutek za spremembo ustave je težko razumljiv. Ugledna londonska lista TIMES in OBSERVER sta ga tolmačila vsak po svoje in oba napačno. Mnenje je, da bo nova ustava bolj resničen odraz razmerja sil. Mogoče se je stara ustavna zgradba zazdela Partiji odvisna in potratna laž.

V Parizu je izšla 1. številka vestnika YUGOSLAV BULLETIN na angleškem in francoskem jeziku. Izdaja ga Grupa neodvisnih demokratičnih Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je 1950 objavila "pariško" Deklaracijo.

BERLINSKI KONGRES

K poročilu o 3. kongresu Mednarodne federacije svobodnih časnikarjev v Berlinu (gl. KT 23), nam je slovenski udeleženec g. F. Erjavec poslal naslednji popravek, ki se tiče tudi njega osebno:

"Hrvatski časnikarji glede samostojnega včlanjenja niso bili pasivni v Berlinu, temveč le dobro leto poprej v Parizu, radi česar tudi niso uveljavili, da bi se bili časnikarji vsakega jugosl. naroda posebej že tedaj včlanili v Mednarodno federacijo. Toda v Berlinu je prevzel zastopstvo Hrvatov v londonski hrvatski časnikarski sindikat, ki je bil včlanjen v IFFJ (Mednarodna federacija) že od vsega početka in je v Berlinu zastopal isto stališče kot jaz. IFFJ ni priznavala vsem jugoslovanskim časnikarjem le dvoje delegatov, temveč jim je nameravala sprva odmeriti le dva glasova, kakor vsakemu drugemu narodu, ne glede na to, da je naša pariška federacija neprestano poudarjala, da zastopamo tri narode. "Revizionisti" nismo uspeli radi pristanka Hrvatov in g. Trivunca, kar se vprašanje ni postavljalo v obliki, kot bi mogel kdo posneti po Vašem poročilu. Etnično načelo glede članstva smo sklenili že na londonskem kongresu 1949, toda tedanje besedilo je bilo precej nejasno; zato sem v statutarni komisiji v Berlinu zahteval preciznejšo formulacijo dotičnega člena in sta komisija in za njo potem še kongres sam soglasno sprejela sedanje novo besedilo, ki sem ga predložil in ki zdaj nedvoumno označuje članstvo. Vprašanje povezave s-h-s časnikarskih organizacij se na kongresu sploh ni obravnavalo, ker je odslej to čisto interna zadeva posameznih nacionalnih organizacij, ki se IFFJ ne tiče; pač pa smo jugoslovanski zastopniki zasebno razgovarjali o tej zadevi in sem ob tej priliki poudarjal, da bi bili Slovenci gotovo vedno pripravljeni na take povezave, toda le po načelu clara pacts koni amici, da se nikjer ne zabrisuje ali utaplja naša individualnost, in da smo torej tudi na zunaj zastopani povsod kot enakopraven faktor. Dosedanja naša pariška federacija nikakor ni prenehala obstojati, temveč je po mojem mnenju le avtomatično izgubila svoj dosednji značaj in bi jo bilo treba preurediti v smislu novo ustvarjenega položaja. Predvsem - mi slimi - da ona ne more biti več članica IFFJ, ker so na njenem mestu posamezne nacionalne organizacije, a pariška federacija mora še nadalje povezovati s-h-s časnikarje v Franciji; s tem bi se preobrazila zgolj v regionalno organizacijo, kar se pa IFFJ spet nič ne tiče. V smislu novih pravil IFFJ je bila dosedanja slovenska sekcija naše pariške federacije takoj priznana in sprejeta za članico IFFJ kot samostojno "Slovensko časnikarsko društvo v emigraciji". Gre torej za to, da SČD ne ostane zgolj pri svojem jedru, dosednji pariški sekciji, temveč da čim črj zajame vse slovenske časnikarje in publiciste v emigraciji in jih tako včlani v IFFJ. Taka razširitev dosedanje pariške sekcije pa zahteva seveda istočasno njeno popolno reorganizacijo in novo konstituiranje, neodvisno od pariške federacije."

+

JUGOSLOVANSKI GOSPODARSKI IZGLEDI

(Dopis)

Na konferenci gospodarskih strokovnjakov v Washingtonu maja meseca, ko so razpravljali o stanju v Jugoslaviji ter pomoči Združenih držav, so se odločili (za leto 1952-53) za manjšo vsoto (100 milijonov dolarjev), a za trše gospodarske pogoje Titu. Gospodarstveniki so bili zaskrbljeni glede Titovega gospodarjenja; nekdanji angleški občudovalci jugosl. načrtnega gospodarstva (iz leta 1950) zdaj uvidevajo, da bi bile nedovršene gradnje iz predvidenega petletnega plana, če bi bile dograjene, prebivalstvu prej v breme kot korist. Kljub obljubam Jugoslavija doslej ni storila nič resnega, da bi izboljšala trgovinsko bilanco, trdijo strokovnjaki. Tako so mesto zaprosenih 300, a obljubljenih 220 milj. doslej dobili Jugosl. slovani le 40 milijonov od Medn. banke, na lani zaproseno datilo za 60 milj. pa USA sploh odgovorile niso Titu. Novi pogoji zdaj zahtevajo preusmeritev na poljedelstvo. Bo tudi ta USA-zadeva povod za spor kot je bila pri 1948 enaka zahteva od Moskve? Kako bo Tito to razložil Partiji? Stvarno se je v Jugoslaviji izboljšala le preskrba s prehrano (dobra letina 1951) dočim je država gospodarsko na tleh. Zunaj je silno zadolžena. Pomanjkanje surovin je toliko, da bi se utegnile ustaviti mnoge tovarne, če bi n. pr. izostala ena sama USA-ladja. Brezposelnost se močno širi; ustanovili so posebne delovne urade, ki pomagajo brezposelnim delavcem. Pred leti je vsa zaupščala kmetije in rinilo v mesta; redkokateri se zdaj hoče vrniti.

NOVO KMETOVANJE V JUGOSLAVIJI

(Posnetek poročila londonskega tednika The Economist)

Zadružno kmetovanje v Jugoslaviji, ki so ga prišli pred 5 leti, ni pokazalo uspeha. Rezultati kažejo, da je poljedelska proizvodnja nazadovala tako na zasebnih kmetijah kot v zadrugah, število živine se je znižalo in mnogi kmetje, ki so stopili v zadruge pod pritiskom ali zaradi upanja na dobiček, bi jih zdaj radi zapustili. Jugoslovanske oblasti priznajo položaj in se izgovarjajo, da so preveč slepo sledile **sovjetskim** vzorcem.

V začetku tega leta je bilo preko 7000 zadrug, ki so vsebovale približno četrtino celotne obdelovane površine. Na zunanje so jih osnovali, da bi izboljšali proizvodnjo, a politični namen je bil, da bi "socializirali" kmete in jih potisnili pod enako nadzorstvo in političen vpliv kot delavce. Zadruge so bile deležne mnogih prednosti. Z lahkoto so dobivale posojila od države pod neznatnimi obrestmi. Zadružniki niso plačevali davkov, pač pa je bil rahlo obdavčen dobiček (če ga je kaj bilo). Država je dajala bone za nakup industrijskih izdelkov in zadružniki so imeli zdravniško oskrbo zastonj.

Toda navzliv prednostim, podporam in prizadevanjem zdaj priznavajo, da dela tretjina teh zadrug z izgubo, včasih precejšnjo. Druga tretjina izkazuje dobiček in ostanek visi med uspehom in polomom. Računajo, da obdeluje ena oseba v zadrugah več zemlje kot na svojem, toda na bogati zemlji je pridelek na hektar v zadrugah manjši.

Pri razpravljanju neuspeha moramo poudariti dve. Zadružni poskus je trajal manj kot pet let in Jugoslavija je medtem prestala prelom s Kominformo in zelo hudo sušo. Poleg tega je bilo poljedelstvo Pepelka jugoslovanskega planiranja. Večina naporov je bila usmerjena v industrijo. Nekateri jugoslovanski voditelji zdaj uvidijo napako, čeprav jo neradi priznajo. Poudarek na delu za skupnost je ubil osebno pobudo. Kmetje so delali v brigadah, osem ur na dan, plačani od ure. V nekaterih zadrugah so dela li manj kot 135 dni v enem letu. Zasebni kmetje prehodijo milje pri svojem delu, za nekatere zadružnike pa se ve, da niso hoteli iti na delo, ne da bi se peljali. V teoriji so vodili zadruge izvoljeni odbori. V resnici pa je v mnogih gospodoval dobro plačan predsednik, navadno komunist, s svojo kliko brez ozira na sposobnosti.

Hrvatski ministrski predsednik Bakarić je hud kritik slabega gospodarjenja, ki da je spravilo na slab glas vse zadružništvo in v nevarnost celotno gospodarstvo države. Premišljajo o načrtih za bodoče. Gotovo je, da z dosedanjim sistemom ne bodo nadaljevali. Zdaj pregledujejo vsako zadrugo, ali jo je mogoče urediti v dobičkanosno podjetje. Nekateri v najrevnejših krajih, kakor Lika, so že razpustili. V drugih krajih bodo zadružno obdelovali le nekatere pridelke. Zadruge z razkosanimi posestvi skušajo zaokrožiti. Se mnogo bo treba storiti, da bi odpravili potratno kmetovanje na razkosanih posestvih.

Da bi ohranili nekaj zadrug so se lotili otežkovati življenje zasebnim kmetom. Cene živilom na svobodnem trgu so znižali, železniško vozno so s tovarnino več kot potrojili. Davek so kmetom odmerjali v prvih mesecih tega leta kar najbolj brezobzirno. Naklepi so trojni: prvič, pokazati za družnikom, da se ne splača vrniti k zasebnemu kmetovanju; drugič, prisiliti kmete, da bodo več pridelali za doma in za izvoz; tretjič in morda najvažnejše, gospodarsko pritisniti kmete na "delavne zadruge", ki so na slabem glasu, temveč v "splošne", nabavljalne in prodajne zadruge. Te so bile v Jugoslaviji razširjene pred vojno, čeprav niso bile ljubljene države kasneje.

V bodoče kaže, da bodo ohranili omejeno število preurejenih delavnih zadrug. Neuspešne bodo razpuščene. V ostalem se bodo posvetili splošnim za drugim, ki naj bi podvzele čim širše delovanje. Strokovnjaki zdaj preučujejo zadruge na Danskem in v drugih kmetijskih deželah zapada. Izdelujejo desetletni načrt za poljedelstvo. Tako upajo povečati proizvodnjo in vseeno zadovoljiti marksistične doktrinarje, ki vidijo v splošnih zadrugah korak h končnemu cilju "socializiranega" poljedelstva.

=====

RAZGLEDI: K l j u č (zaključek s 7. strani)

stavno, pa tudi strahopetno. Tvorci "Poruke" se očitno niso upali nakazati, katero tezo o njej zagovarjajo in so "diplomatsko" prepustili drugim, da se izjasnijo. Ni čuda, če tudi drugi puščajo "vsa vrata odprta", skozi katero je tak prepričanje, da bo za vedno odpihnil emigracijo kot bilo kakšen političen faktor v bodočnosti. Najslabši konkraten predlog je bolj ali kot pa nekonkretna izjava. V tem pogledu je bil KT zelo korajžen.

T. Zupan.

"DOMOVINA" SLOV. DEMOKRATOV

(Zaključek)

Dr. Bogdan Drnovšek ugotavlja v "Marginalijah k osnovam jugoslovanskega sporazuma", da zdaj več ne vlada mrtvilo glede tega sporazuma, toda "pogledi še niso izkristalizirani do tiste mere, da bi lahko pričakovali hitrih rezultatov". Treba bo iskati kompromis, "ki je edina oblika jugoslovanskega sporazuma". Mnenja je, da je bistvo jugosl. sporazuma "revizija in dogovor o bodočem notranjem ravnotežju in ureditvi države" ne pa kak politični akt revolucionarnega značaja; zato gre za našo stvar in ne rabimo nobenih zunanjih posredovalcev. Enako moramo "suvereno" odločiti, "kda naj pride do sporazuma". Ta "kda" mora biti izključen izraz naših, ne drugih, interesov. Zgolj "pripravljenost" partnerjev na sporazum, ni pozitiven pojav, je znak mentalnih rezervacij, razlog za dvome v iskrenost. Nadalje je k pogodu za začetek zbliževanj in razgovorov poklican prav vsak v poštevi prihajajoči partner. "Čas zahteva od nas, da smo tudi sposobni pozabiti preteklost, če to zahteva interes bodočnosti". - Dr. Drnovšek nato razpravlja o dolžnosti politika: "V emigraciji imamo še vedno nekaj politikov, ki ob malo varnih prilikah s poudarkom izjavljajo, da so 'odgovorni državniki' in mandatarji naroda. Kadar pa pride do tega, da bi bilo treba dati temu mandatu izraza s pogumno besedo in prevzemom odgovornosti, izgubijo mandati svojo moč. O tem mora odločiti narod v domovini" pravijo ti politiki. Seveda bo o vsem narod odločal. Toda v nobeni emigraciji politiki zdaj ne izvršujejo formalnih mandatov, podeljenih izrecno za emigrantske naloge. "Gre za izpolnjevanje moralne politične dediščine iz mandatov", s katerimi so ti ljudje stopili na vodstvena mesta. Ali ti mandatarji naroda poznajo svoje dolžnosti in ali imajo pogum, da kot "vodilne osebnosti prevzamejo moralno obveznost, da bodo ob vrnitvi domov kot en mož predložili in zagovarjali politiki, ki so jo vodili in morebitni sporazum, ki so ga sklenili"? Nikogar ne bo narod nagradil ob vrnitvi domov zato, ker mu bo tedaj vrnil z delom "neomadeževani" mandat. Tudi gotovo politične usode kateregakoli naroda nikdar ni določala brezoblična ljudska masa, temveč poedinci z idejami. Te pa je narod potrdil ali odklonil, kot so pač bile ideje prepričevalne in sprejemljive ali pa ne. - "Sporazum bi imel stvarno vrednost in potrebno politično trdnost samo tedaj, če bo ustvarjen na temeljih najširše koncentracije vseh političnih činiteljev, ki so v načelu zanj". Sporazum "mora biti najširši 'gentlemen's agreement' vseh pozitivnih sil, ki spoznavajo, da je Jugoslavija državno politična tvorba, ki more najbolje zagotoviti interese narodov na tem področju." - Za uresničenje vsake zamisli so potrebna tri gibalca: hotenje, načrt, akcija. Poleg tega pa se z vsakim novim letom naše emigracije vedno bolj oddaljujemo od duševnega razpoloženja in političnega razvoja v domovini. Dve stvarnosti - Jugoslavija v emigraciji in Jugoslavija v domovini - se vedno bolj odmikata druga od druge. Potrebni politični realizem bomo dokazali, če se čimbolj otresemo spominov, če ozke poglede nadomestimo s širokimi in majhne interese predpostavimo širšim.

Ing. Boris Sancin nato pregledno prikaže "Trst v letu 1951". V članku "Rastejo brez nas" primerja g. Tugomer Prekoršek nacistično okupacijo s komunistično: ko so nas nekatere Nemci preselili, smo s skrbjo zrli na preostale Slovence, češ, ali bodo pod nacizmom ostali še Slovenci. "Narod pa je raste brez nas pod novimi vplivi", naši ljudje pa so kljub vsemu ostali narodno zavedni. Ko so se preseljenci po vojni vračali, niso prišli, da vladajo, ampak so se samo vključili v obstoječi red stvari. Enako tudi zdaj pod Titom "naš narod nove vere ni sprejel za svojo", četudi ves uradni pritisk vpliva na njegovo oblikovanje. Slovenska stvarnost živi doma, ugotavlja g. Prekoršek. To imejmo pred očmi in "ne bomo si več domišljali, da smo prav mi slovenski narod in njegovi poklicani voditelji." Ob povratku bo naš najdragocenejši doprinos, če bomo prinesli seboj strpnost, ljubezen, sodelovanje in spoštovanje do sočloveka. In k tem vrlinam vsi stremimo!

List ima to pot tudi nekaj gospodarskih člankov (F.M.M., Dr. E. Pogačnik). Temeljito odkloni tržaški "Tabor-zbornik" iz minulega leta in njegove politične pisce označi kot "glasnike sovražstva in pogube". Med dokumenti je korespondenca med SDS in JNO. Dalje je prigodni članek ob stoletnici rojstva dr. Ivana Tavčarja ter osmrtnica za pok. ing. F. Tavčarjem. Stevilko zaključijo poziv ing. Bevca "Sokolom in sokolicam", da se mu javijo, nakar bo predložil, "kako naj organiziramo sokolsko povezanost v iznanstvu".

K l j u š

Uredništvo Klica Triglava je na številne dopise, ki jih je povzročil uvodnik "Kljuš", pojasnilo, da se je omenjeni uvodnik nanašal zgolj na vprašanje demokratične alternative Titu v emigraciji in "nič več". Kljub temu pa je "nakazalo svojo zamisel" in s tem šlo dalje od "nič več". Posledica je bila, da so se oglasili številni pisci pod "Javnim mnenjem" in g. V. A. Farkaš v "Razgledih". Njegova meditacija me je vzpodbudila, da po dam svoje mišljenje.

Predvsem se mi zdi, da je g. Farkaš enostransko razumel sam uvodnik. Njegov odgovor bi onega, ki ni bral uvodnika, zapeljal do sklepa, da je KT moral strahotno grešiti. Temu pa, se mi zdi, ni tako. Klic Triglava je enostavno povedal tole: "Čas toče in prilike se spreminjajo. Vsaka po titovske ureditev mora računati z razvojem, pa če je ta bil v preteklosti prostovoljen a li nasilen." Komunisti so n. pr. računali z napakami, ki so se dogajale od same ustvaritve Jugoslavije nadalje. Federacija ali konfederacija je bila v mislih nacionalnih politikov od samega početka - že s samo Krfsko deklaracijo. Vse kasnejše ustavne in teritorialno-administrativne izpremembe so bili samo brezuspešni poskusi najti rešitev iz zagate, ki jo je povzročila potlačitev Krfske deklaracije in Ženevskega pakta med Pašičem in dr. Korošcem. Nacionalisti, zlasti t e d a n j i srbski nacionalisti, ki so črpali svoje prepričanje iz pijanosti nad lastno državo in zmago v prvi svetovni vojni, niso mogli najti odgovarjajoče rešitve. Komunisti niso stvarno ustvarili ničesar, kar ne bi bilo dejansko že dlje časa razmišljano in ugotovljeno v treznih slovenskih, hrvatskih in srbskih krogih - razen diktature KPJ. Oni so kot "tretja sila" ki ni imela nobenih obveznosti napram bivši srbski državi, Karadjordjevi dinastiji, kolaboraciji slovenskih politikov v centralističnih režimih, hrvatski abstinenci, itd., mogli storiti ono, kar nacionalni politiki, z vsemi mogočimi oziri in obziri, niso mogli - ali pa niso bili sposobni storiti. Zato mislim, da sedanja notranja ureditev Jugoslavije v načelu odgovarja pravicam narodov, ki tam prebivajo. Čemu bi torej ne mogli vzeti sedanje stvarnosti za po-titovsko osnovo, ne glede na to, kaj se še mora zgoditi, preden Titov režim pade? Osebnost itak dvomim v kake bistvene spremembe - razen v slučaju sovjetske okupacije (poudarjam: okupacije).

Razlika je v realni in nerealni notranji ureditvi Jugoslavije. Zato oni "drastični primer" (stanje 1941-45), ne more biti vzeti resno - niti ne za argument v tem vprašanju. Poleg tega se mi zdi pametno, da oni, ki vedno govorijo o "volji naroda" in "javnem mnenju" doma, napotim na zelo realen prikaz "javnega mnenja" in "volje naroda" na demokratičnem Zasedanju, objavljen v KT uvodniku št. 92. (Vpliv na javno mnenje). Demokracija gotovo ni anarhija in sklicevanje na "javno mnenje" in voljo posameznega delavca, kmeta, uradnika, itd. je puhlo. Oni, ki se bavijo s političnimi problemi, oni so odgovorni za javno mnenje. Zato se mi zdi, da so oni naši politični krogi in politično-misleči posamezniki, ki se vedno sklicujejo na "voljo naroda", kadar se razpravlja o po-titovski Jugoslaviji, podobni nojem, ki vtikajo glave v pesek in so zato sterilni in za narod brez vsake vrednosti. Naši ljudje se sklicujejo na voditelje, voditelji pa na "javno mnenje" in tako ne pridemo nikamor naprej. Naši narodi n i m a j o skupne volje in njih mnenje je takšno kot ga politični ljudje kujejo. Če to ne bi bilo tako, potem ne bi imeli političnih strank z vsemi posledicami v parlamentu, vladi, upravi, zunanji politiki itd.

Z ozirom na to, da nekateri politični ljudje (torej ne ljudje na splošno) menijo, da člani jugoslovanske zveze morajo imeti pravico do odcepitve, je jasno, da je KT postavil docela pravilno vprašanje "Kako mednarodno pravno zavarovati, itd..." Politični ljudje, ki to pravico do odcepitve zahtevajo, niso a priori proti Jugoslaviji, kajti oni, ki so proti Jugoslaviji, postavljajo le eno zahtevo: nobene Jugoslavije, niti ne v prehodni dobi. Ti poslednji se morejo zanašati le na nasilje ali pa na pridobitev kakkega močnega zaveznika, ki bo za njih potegnil kostanj iz Jerjavice. Sami tega niso sposobni storiti. Dvomim, da bi leta 1941 prišlo do Paveličeve NDH, če ne bi bilo nemških bajonetov. In kateri bajoneti jih bodo to pot ustoličili? Angleški? Ameriški? Laški? Močno dvomim.

O sodobnosti "Poruke": mislim, da je njena napaka baš ta, da "odpira vsa vrata" in s tem samo potrjuje zapadnim političnim krogom že dolgo poznano dejstvo, da emigracija ne ve, kaj hoče. Odpreti vsa vrata je eno-

(Zaključek na str. 5.)

J A V N O M N E N J E

Trst. - G.urednik! Kaj vendar je Ti tu, da se zavzema za STO? Pri tem vidim čisti račun, čeprav je zavrit v kopreno: Samo B zono mu je težko držati, te igre so komunisti naveličani. Zahtevati celo ozemlje niti ne bi, kajti priključitev zone A bi še spet pomenila bežanje tisočev in tisočev. Emigracija pa je strašna bol za vsako državo.

L.S.

G.urednik! Če smo poslušali Beo = grad ali Zagreb, smo slišali patriotične govornike, ki so se zavzemali za Trst. Kaj je na tem strašnega? KPJ je obrnila patriotizem v svoj prid. Množice so skandirale: Tito, Tito. V bližnji preteklosti smo žuli: Fuehrer, Fuehrer in Duce, Duce. In druhal je dobila prožje in je bila poslana pobijati mlado in staro; uničiti vse, kar ima le malo svobode = ljubnega duha. Poznamo skandiranje! Strah nas je pred njim! Poznamo fašizem vseh barv. Vse dokler bomo živi v strahu, pa bodo od bajk o človeških pravicah imeli koristile totalitarci.

R.D.

G.urednik! Ali se ne odigrava v Trstu tragična komedija slovenskega naroda? Po Jugoslaviji so se vršile protestne zborovanja in tisoči so dajali duška svojim srcem z najboljšim namenom in v prepričanju, da jim to nalaga nacionalna dolžnost. Vsak od nas v emigraciji bi storil enako. Toda KP je imela povsem svoj račun. Beograd je vedel povedati, da naj tržaški Slovenci zaupajo le to varišu Titu. Kakšne obžutke imajo Slovenci na Tržaškem, tisti, ki res verjamejo v človečanske pravice in svobodo? Vsi tisti, ki so ponosni Slovenci, pa jim preti pogin v koncentracijskih taboriščih ali kvečjemu begunstvo? Ali naj se prodajo in uklonijo partiji ali Lahom?

L.P.

G.urednik! Slovenci so z londonskim dogovorom o Trstu slabo odrezali. Titu je to najbrž ljubše, ker si bo ob neprestanem razpihavanju sovraštva do Italijanov ohranil med ljudmi ugled borca za nacionalne pravice. Zanimivo je, da njegova protesta na notabni nič kaj udarna. Zanimivo je tudi, da niso v Jugoslaviji sledile nobene množične demonstracije. Morda se boje, da bi kot nekdanji jeli vzklikati Rusiji!

K.L.

PROSIMO, OBNOVITE NAROČNINO!

Sredstva. - G.urednik! V zvezi z uvodnikom "Narodno delo" (KT 93) mi dovolite pojasnilo, da omogočajo delo Slov. Pravde edinole mesečni prispevki članov, ki si pritrčajo od svojih zaslužkov po rudnikih, tovarnah in pisarnah. Poleg članarine nimamo drugih dohodkov.

J.Fabijan,
tajnik SP.

Narodno delo. - G.urednik! Prav ima KT (92,93), ko pojasnjuje, da je vpliv na javno mnenje Zapada najvažnejša oblika narodnopolitičnega dela emigracije in da more in mora biti to delo v različnih oblikah. Da bi pa ta vpliv bil učinkovit, je potrebna složna emigracija. Če emigracija ne dela ničesar ali pa dela narobe, ima tudi to vpliv na zapadno mnenje, ki dobiva neugodno sliko o emigraciji, ugodno pa o Titu.

S.M.

G.urednik! V zvezi z uvodnikom "Narodno delo" in "Vpliv na mnenje" mi delim, da je potrebno poudariti, da je prav danes potreba za organiziranim narodnopolitičnim delom emigracije velika. Dokler je Tito klatil ameriške letala in potapljal britanske ladje, smo mogli stati prekrižanih rok. Danes pa želi Tito, da se predstavi kot prijatelj Zapada. Če on v tem uspe? Potem bo prepozno za nas!

S.F.

RADIKALI IN DR. MAČEK

(Od našega dopisnika)

London, 25. maja. - Srbski radikali g. Trivunca prično v kratkem izdajati glasilo "Radikal". V glavnem je njihovo povezovanje končano. Videti je, da je g. D. Cvetković postavljen na stranski tir; ukvarja se z nekim socialnim odborom. - Zatrjujejo mi, da je končno tudi dr. Maček uvidel, da je g. Cvetković za Srbe nesprejemljiv. Tako se zdaj čuti večje zbližanje med dr. Mačkom in dr. Gavrilovićem, preds. srbskih zemljoradnikov. Toda Srbi poudarjajo, da dr. Gavrilović še zdaleka nima takega ugleda med rojaki, da bi sam v imenu Srbov prihajal v poštev za kakršne koli razgovore s Hrvati.

=====

-----Oglasi-----
F. Pirnat, 12 Eagle Parade, Buxton, Derbyshire, sprejema naročila za: "Jeruc"
"V e č e r n e p e s m i"

Cena: 5/-

NAROČNINA za KT: letno 24/-, četrtletno 6/- . Za inozemstvo odgovarjajo vsota s posebnim doplačilom za letalsko dostavo.